

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός κινδυνεύει ήνα
δειλόν πόν: δε φοβάται την
αλήθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φν-
οικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 4 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 360

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ. *Rathnes du rve et de la mort.*
Γ. ΒΑΒΥΘΕΡΟΥΛΑΚΗΣ. Το πνεματικό Γουδί.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες του Γερο-
δύμου (συνέχεια).
ΙΔΑΣ. Σαμοθράκη (συνέχεια).
Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ. Ο ξένος.
ΠΑΥΛΟΣ ΠΙΡΒΑΝΑΣ. «Παλιό Σκοπίο».
ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Η άμεσώτερη ανάγκη.
Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ. Το ζήτημα της Ανατολής.
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχές (συνέ-
χεια).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
ΓΝΩΜΗ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΑΜΕΣΩΤΕΡΗ ΑΝΑΓΚΗ

Βλέπω στον τύπο ελο και πλαταίνει το
πρόγραμμα της επανάστασης θέλοντας να πε-
ριλάβη αναμόρφωση δικαιοσύνης κι άλλα πολ-
λά, βλέπω δημιουργίες κομμμάτων ριζοσπαστι-
κών και δεν ξέρω τί ακόμη. Χωρίς να εξε-
τάσω κατά πόσο είν' ειλικρινές αυτές όλες οι
προσπάθειες από διάφορες μεριές, θέλω να πώ
δυο λόγια μόνο απ' άφορμή εκείνο που τονί-
ζει ο «Νουμάς» άπαντα δυο τρεις φορές,
πώς πρώτ' ανθρώπους και κατόπι στρατιώτες.

Η δική μου ιδέα είναι τώρα δά να φέρσουμε
γι' άργότερα τα μεγάλα μας ζητήματα, όπως
είν' η αναμόρφωση του Σκοπείου, ή Δικαιοσύνη
που να έλλξη τόνομα και γενικά ή προκοπή
κάθε κλαδιού της Έθνικής ζωής, το καλύτε-
ρομα της θέσης του έργατή και τα τέτια κι
ελο να περιστοούμε για την ώρα σ' ένα ζή-
τημα και μοναχό, να επιμείνουμε σ' αυτό που
τόνισε απ' ελα περισσότερο και των αξιωμα-
τικών το υπόμνημα, στο δημιουργήμα στρα-
τού όσο μπορεί να γίνη συντομώτερα.

Δε λέω να μη λέμε τίποτα και να μη γρά-
φουμε και να μην εργαζούμαστε για άλλα
που άναφερα. Δεω να μην τα θέμε άμεσα,
άφου και δεν μπορούν να γίνουν άμεσα, και
λέω να μη χάσουμε μπρός απ' τα μάτια μας
τον ειδικό σκοπό της στρατιωτικής και λαϊκής
εξέγερσης με το να θέλουμε να τον πλατώ-
νουμε παράκαιρα ή με το να ζητούμε τα ιδανι-
κά. Άς περιμένουμε για τους μεγάλους και
τρανούς σκοπούς άλλη μεγάλη επανάσταση,
που δεν εξέσπασε ακόμη. Αδτή ή επανάσταση
στρατό γυρεύει όπως όπως κ' έχει δικιο. Να
μην το χάσουμε λοιπόν και τουτό που ζητεί
και που μπορούμε να πιτύχουμε.

Το «πρώτ' ανθρώπους και κατόπι στρατιώ-
τες» είναι και δική μου γνώμη, με είν' ο μαθη-

ματικός ο δρόμος, που ήθελε να τονε πά-
ρουμε σε ήμαλούς καιρούς. Σ' αλλοιώτικους
τώρα μας ρίχνει δρόμους εξ ανάγκης ή Ζωή.
Τα μαθηματικά και ή Ζωή δεν πάνε δυστυ-
χώς τις πειότερες φορές χέρι με χέρι και κά-
ποτε πάνε κι αντίθετα ελωσδιόλου. Βέβαια θέ-
λοντας και μη ξαναζητά κανείς και ξαναβρί-
σκει το μαθηματικό το δρόμο, μα στην ανάγκη
παίρνει κείνον που είναι μπρός του.

Τώρα μας έχουν ζώσει με φωτιές το εθνικό
μας σπίτι ένα γύρο και βοερίζουνε να το πα-
τήσουν κλέφτες. Έμεις μόλις τώρα ξυπνούμε
και βλέπουμε τον κίνδυνο. Θα καθήσουμε λοι-
πόν να λουστούμε και να νιφτούμε και να χτε-
νιτοούμε και να συγυρίσουμε το σπίτι και να
κοιτάξουμε τις άλλες δουλιές μας πρώτα ή
όπως όπως θα κοιτάξουμε για να γλυτώσουμε
κ' εμεις και να γλυτώση και το σπίτι;

Τώρα που έπιασε γερή φουρτούνα, τί θα
κάνουμε, θα βρούμε σκοπίο όσο μπορούμε πιο
γερό να δέσουμε τη βάρκα μας ή θα βγούμε
στο πέλαγο να ζητάμε μεγάλα ψάρια να φα-
ρέψουμε, για να κούσουμε ύστερα το γνωστό:
Πίσκοπε του Δαμαλά, δίχως νου δίχως
μυαλά κτλ.;

Άν περιμένουμε να φτιάξουμε πρώτ' αν-
θρώπους, σαν που τους θέμε, και κατόπι στρα-
τιώτες, αλλοίμονό μας. Πόσο γλήγορα θα τους
έχουμε τους ανθρώπους, το βλέπουμε από το
ότι ο Υπουργός της Επανάστασης άναθεσε
στο Μιστριώτη να επεξεργαστή τα εκπαιδευτικά
νομοσχέδια. Όρίστε λοιπόν, τί θέλετε τώρα να
κάνουμε; Να ξεχάσουμε ελα τα πάντα και
να αρχίσουμε τον καυγά με το Μιστριώτη; Δε
μου φαίνεται πως θα κάνουμε φρόνιμα, εζόν
πιά αν έχουμε σκοπό να ξεκάνουμε το Ρω-
μαίικο, να πάη καλιά του.

Το ξαναλέω πως δεν έννοω να πάφουμε
τον άγωνα για να φτιάξουμε ανθρώπους ή για
να προκόψουμε στο κάθε τι. Μάλιστα λέω συν-
τονώτερα να αγωνιζούμαστε. Να βλέπουμε όμως
κάπως μακρυνό το τέλος του άγών' αυτού και
να μη λησμονούμε ότι, προτού μπορέσουν να
γίνουν άλλα που θέμε, πρώτ' απ' ελα και
πολύ σύντομα μας χρειάζεται στρατός, και άς
μην είναι τέλειος, από ιδανικούς στρατιώτες.
Κ' οι γειτόνές μας δεν πιστεύω να έχουνε καλύ-
τερους ανθρώπους και καλύτερα σχολεία ή δι-
καισύνη, και λοιπά, κι όμως μας κάνουν όπως
θέλουν.

Το συμπέρασμά μου: Να επιμείνουμε να
επιτύχη ο καθ' αυτό σκοπός της επανάστα-
σης. Να γίνη σύντομα στρατός, και για να
γίνη στρατός, να γίνουν οικονομίες. Άς πιτύ-

χουμε το ένα τουτό, το μικρό, και κατόπι
τάλλα τα μεγαλύτερα.

Ο Μάνος απ' την Κρήτη έδωσε την κα-
λύτερη και λακωνικώτερη γνώμη: «Κλείστε
ένα χρόνο τα δικαστήρια και τα σχολεία και
φτιάξτε στρατό». Είναι ή άμεσώτερη ανάγκη.
Μονάχα που πρέπει, όπως είπαμε άλλοι, να
βρούμε και συμμάχους σύγχρονα.

27. 9. 909.

ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Audiatur et altera pars»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ανατολικό ζήτημα κατάντησε και πάλι το
φλέγον ζήτημα της ήμέρας, και θα μείνη τέτοιο
έσασε τη λύση του, από την όποian εξαρτάται ή
τύχη, δηλ. ή πρόοδο και ανάπτυξη των λαών της
Ανατολής. Όσο και αν είναι πιθανό εξωτερικές αι-
τίες και δυνάμεις άπρόβλεπτες να επηρεάσουν τον
κανονισμό του ζητήματος, κυρίως όμως ή πορεία
του εξαρτάται από την πολιτική ταχτική, την όποια
θ' ακολουθήσουν οι κύριοι παράγοντες του ζητήμα-
τος, που είναι οι άμέσως ένδιαφερόμενοι λαοί της
Ανατολής, οι πιο πολύ πιεζόμενοι από τη σημερινή
κατάσταση των πραγμάτων. Άλλ' άκριβώς αυτή ή
ταχτική είναι ο κόμπος του ζητήματος. Γιατί για να
χαραχτή ή ταχτική ένός ζητήματος, απαιτείται
πρώτα να γνωριστή και να εκτιμηθ ή πραγματική
θέση του, που πάλι μπορεί να γίνη μονάχα άφου
πρώτα εξεταστή και μελετηθ ή γέννηση και υπό-
στασή του. Γιατί μονάχα με την άνάλυση κάθε
έσασε σήμερα όψης ένός ζητήματος μπορεί να γνω-
ριστή ή τωρινή του θέση, και μονάχα στο γνωρι-
σμό της πραγματικότητας μπορεί να μäs δοθ ή
φάση της κατοπινής εξέλιξής του, και άπάνω σ'
αυτή να βασιστή μια λογική ταχτική.

Με τη γεννητική αυτή μέθοδο θα προσπαθή-
σουμε να εξετάσουμε κ' εμεις όσο μπορούμε συντο-
μώτερα και το ζήτημα της Ανατολής, πρώτα εξε-
τάζοντας τη γέννηση και εξέλιξή του έσασε ση-
μερα, και ύστερα όρίζοντας τη σημερινή πραγμα-
τική του θέση και προσπαθώντας από τα έσασε
τώρα δομένα να φανταστούμε την κατοπινή εξέλιξή
του και να υποδείξουμε την ταχτική, που πρέπει,
κατά τη γνώμη μας, ν' ακολουθήσουν οι λαοί της
Ανατολής, και πρώτα απ' όλους εμεις οι Έλληνες,
άπέναντι σ' αυτό το ζήτημα.

Πρὶν ὅμως προχωρήσουμε στὸ καθαυτὸ θέμα μας, ἄς χαράξουμε λίγες γενικὲς γραμμὲς, ἀπαραίτητες γιὰ τὴν εὐκολώτερη κατανόηση τοῦ θέματός μας.

Ὅλοι ξέρουμε, πὼς ἓνας ἀμόρφωτος ἄνθρωπος εἶναι ὄχι μονάχα ὑποκειμενικώτατος στὶς κρίσεις του, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλα του «ἄνθρωπος τῆς στιγμῆς». Ἡ σκέψη του δηλαδὴ, ἡ παρατήρησή του, τὸ ἐνδιαφέρον του, δὲν μποροῦνε νὰ πάνε μακρύτερα ἀπὸ τὸ φαινόμενο τῆς στιγμῆς. Τοῦ λείπει ἐντελῶς κάθε βαθύτερη παρατήρηση, κάθε σύγκριση φαινομένων τωρινῶν μὲ περασμένα, κάθε γενικώτερη σκέψη γιὰ τὸ βίον, κάθε ἀνάλυση τοῦ ἑαυτοῦ του, τῶν ἄλλων καὶ τῆς κοινωνίας. Κέντρο τοῦ παντός εἶναι ὁ ἑαυτός του, καὶ κριτήριο τοῦ ἔξω κόσμου τὰ ὑποκειμενικά του συναίσθηματά τῆς κάθε μιᾶς στιγμῆς. Σ' αὐτὰ ἀπάνου ρυθμίζει καὶ προσαρμόζει τὸν ἔξω κόσμο. Μὲ δυὸ λέξεις: μιὰ μηχανικὴ, ὑποκειμενικὴ φυτοζωία τῆς στιγμῆς.

Ὅτι γίνεται σ' ἓναν ἀμόρφωτο, δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ μὴ συμβῆ καὶ σὲ μιὰ ἀμόρφωτη κοινωνία, πού βρίσκεται ἀκόμα στὸ παιδικὸ στάδιο τῆς ἀνάπτυξής της. Καὶ σ' αὐτὴν ὅλα ὑποκειμενικά, ὅλα τῆς στιγμῆς. Τίποτα τὸ σοβαρὸ, τίποτα τὸ βαθύ, τὸ μόνιμο. Κάθε διορατικότητά μέλλοντος λείπει ἐντελῶς. Ὅλα τὰ κρίνει μὲ τὸ μέτρο τῆς στιγμῆς, δηλαδὴ τὸ μέτρο τῶν κάθε φορά συναισθημάτων της, τῆς κάθε φορά ψυχολογικῆς τῆς κατάστασης, χωρὶς κανένα γενικώτερο, ἀντικειμενικώτερο πηχῶ. Δὲν μπορεῖ νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ τὴν δική της τοπικὴ συνθήκη, τὴν τοπικὴ τῆς λογικῆς τῆ θεωρεῖ ὡς ἀπόλυτη, καὶ ἐπομένως ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλο τὸν ἄλλο κόσμο, μὴ θέλοντας νὰ καταλάβῃ, πὼς ὅλα αὐτὰ ἔχουν σημασία μονάχα γιὰ τὸν τόπο τῆς, καὶ δὲν ἔχουν τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τὸ ἀπόλυτον, καὶ μὲ τὴν λογικὴ ἄλλων τόπων μὲ ἄλλες συνθήκες. Καὶ ὄχι μονάχα δὲν καταλαβαίνει τὸ σχετικὸν τῆς λογικῆς τῶν φαινομένων γιὰ τὸν καθένα τόπο ξεχωριστά, ἀλλὰ μήτε καὶ τὸ σχετικὸ τῆς λογικῆς στὸν ἴδιον τόπο, σὲ διάφορες ὅμως ἐποχές, ἐπειδὴ οἱ συνθήκες συνεχῶς ἀλλάζουν. Ἀκριβῶς τὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς ἀλλαγῆς, τῆς ἐξέλιξης, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ χωνέψῃ τὸ μὴ ἀναπτυγμένο μυαλό. Γιὰ τοῦτο καὶ τὰ πράγματα τὰ παίρνει στάσιμα καὶ ὄχι μεταβλητά, ἀπόλυτα καὶ ὄχι σχετικά, φύσει καὶ ὄχι θέσει.

Σήμερα δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ ἐξετάσουμε τὸ σπουδαῖο θέμα: τί πράγμα κανονίζει τὴν διαρκῆ ἀλ-

λαγὴ τῶν κοινωνικῶν σινηθῶν, τὴν διαρκῆ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Θὰ παρακαλέσουμε μόνον τὸν ἀναγνώστη μας, ἂν θέλῃ νὰ καταλάβῃ καλὰ τὴν ἀνάλυση τοῦ θέματός μας, νὰ μὴ ξεχάσῃ τίς δυὸ βάσεις πού βάλουμε: Ὅτι δηλ. τίποτα δὲν εἶναι στάσιμο, ἀλλὰ ὅλα ἀλλάζουν, ἐξελίσσονται διαρκῶς, καὶ ὅτι τίποτα ἐπομένως δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόλυτον, παρὰ μόνον σχετικόν, σύμφωνα μὲ τίς κάθε φορά συνθήκες. Μ' ἄλλα λόγια, ὅτι τίποτα δὲν ὑπάρχει φύσει, ἀλλὰ ὅλα θέσει.

Ἄς δοῦμε τώρα, κατὰ πόσον οἱ γενικὲς θεωρητικὲς αὐτὲς βάσεις μας ἐπιβεβαιούνται ἀπὸ τὴν ἱστορία:

Ὅλοι, πιστεύω, θάχουν κάτι ἀκούσει γιὰ τὴν οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ καὶ ἰδεολογικὴ ἐξέλιξη τῆς Εὐρώπης. Ὅλοι θὰ ξέρουν, πὼς πρῶτα εἶχαμε τὸ γεωργικόν, φεουδαλικόν καθεστῶς, πού κυριαρχοῦσε μέχρι πρὸ λίγου στὴν Εὐρώπη, καὶ κυριαρχεῖ ἀκόμα σ' ὅλη τὴν Ἀσία. Ἀπ' αὐτὸ τὸ γεωργικόν, φεουδαλικόν καθεστῶς, ἐξελίχθηκε σιγὰ σιγὰ τὸ ἀστικόν, ἐμπορικόν καὶ βιομηχανικόν, πού δυνάμωσε στὸ τέλος τόσο πολὺ, ὥστε ἀνάντησε παντοῦ τὴν ἰσάμην σήμερα πανίσχυρη φεουδαλικὴ ἀπολυταρχία. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀγγλικὴ ἐπανάσταση τοῦ 17 αἰῶνος, ἰσάμην τὴ σημερινὴ τουρκικὴ, ἔχουμε δολόκληρη σειρά ἀστικῶν ἐπαναστάσεων, πού σιγὰ-σιγὰ σ' ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ καὶ μερικὰ ἀσιατικὰ κράτη ἐστερέωσαν ἀστικὸν σύνταγμα καὶ ἀστικὲς ἐλευθερίες, καὶ ὑπόσκαψαν μιὰ γιὰ πάντα τὸν ἀριστοκρατικὸ φεουδαλισμόν.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τὸ σημερινὸ ἀστικὸν καθεστῶς δὲν εἶναι ἡ τελευταία λέξη τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Κι' αὐτὸ σιγὰ-σιγὰ θὰ ἐξελιχθῆ σὲ ἄλλη, ἀνώτερη μορφή. Αὐτὸ ὅμως, σὰ ζήτημα πρὸ μακρικοῦ μέλλοντος, τὸ ἀφίνουμε, καὶ ἐξετάζουμε καλύτερα τὴν διαφορά μεταξὺ τοῦ περασμένου φεουδαλικοῦ καὶ τοῦ τωρινοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ πού βάλουμε πάρα πάνω, πὼς τίποτα δὲν εἶναι αἰώνιον καὶ ἀπόλυτον, ἀλλὰ σχετικὸ ἀνάλογον μὲ τίς συνθήκες τῆς ἐποχῆς, μποροῦμε οὐκοῦτα νὰ καταλάβουμε, πὼς μεταξὺ τῆς ψυχολογίας, τῆς λογικῆς, ἐπομένως καὶ ταχτικῆς τῶν φεουδάλων καὶ ἀστικῶν, δὲν μποροῦσε παρὰ τὴν ὑπάρχουσα διαφορά. Καὶ πραγματικὰ στὸ φεουδαλικόν καθεστῶς λ. χ. λείπει ὁλότελα ἡ ἔννοια τῆς «πατρίδας» καὶ τῆς «φυλῆς», πού σήμερα, καθὼς ξέρουμε, παίζει τόσο σπουδαῖο ρόλον. Τὸ ἐναντίον ἡ

«θηρησκεία» καὶ ἡ ἰδέα τοῦ «πατρὸς μονάρχου», πού λίγο τὰ προσέχουμε σήμερα, παίζουν ἐκεῖ ἀπόλυτον ρόλον. Δυὸ ἄνθρωποι λ. χ. διάφορης φυλῆς, ἀλλὰ ἴδιας θρησκείας, στὸ φεουδαλικόν καθεστῶς εἶναι πολὺ πλησιέστεροι μεταξὺ τους, παρὰ δυὸ ἄτομα τῆς ἴδιας μὲν φυλῆς καὶ γλώσσας, ἀλλὰ διάφορης θρησκείας! Τὸ φαινόμενο αὐτὸ καὶ σήμερα ἀκόμα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἀπαντήσῃ στίς μὴ ἀναπτυγμένες φεουδαλικὲς κοινωνίες. Καὶ πόσο λίγο εἶχαν ἀνεπτυγμένο τὸ ἐθνικὸν συναίσθημα στὸ φεουδαλικόν μεσαίωνα, μᾶς τὸ δείχνει τὸ πὼς ὀλέκαιρες φυλὲς καὶ ἔθνη χαρίζονταν κληρονομία ἢ προίκα στοὺς διάφορους τιμαριούχους φεουδάλους, χωρὶς τὴν παρρημικὴν διαμαρτυρίαν ἀπὸ μέρος αὐτῶν τῶν φυλῶν.

Στὴ σημερινὴ ἀστικὴ κοινωνία πάλι, τὸ πᾶν εἶναι ἡ φυλὴ, ἡ γλῶσσα. Μπορεῖς νάχῃς ὅποια θέλεις θρησκείαν, ἀμα μιλάς τὴν ἴδια γλῶσσαν, κατὰγεσαι ἀπὸ τὴν ἴδια φυλὴν, αὐτὸ ἀρκεῖ γιὰ νὰ σὲ θεωρήσουν ἀδερφόν καὶ νὰ σὲ προστατέψουν.

A.

Ἡ γέννησις καὶ ἱστορία τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Τὸ Βυζάντιον εἶχαν ἓνα φεουδαλικόν καθεστῶς. Τὰ γνωρίσματά του, ὅπως σ' ὅλα τὰ φεουδαλικὰ κράτη, εἶχαν: γεωργικόν καθεστῶς, ἀπολυταρχικόν κράτος, θεοκρατία καὶ κληροκρατία. Γιὰ φυλὲς, γιὰ ἐθνικότητες, γιὰ γλώσσας, γιὰ ἀνθρωπιστικὲς ἰδέες οὔτε λόγος μποροῦσε, βέβαια, νὰ γίνῃ. Ὅλα μιὰ ὁμοιόμορφη, ἀμόρφωτη μάζα, γιὰ νὰ ὑπερετοῦν σὲ δυὸ Μολόχ: στὸ μονάρχην καὶ στὸν κληρὸν, ἀπαράλλαχτα ὅπως ὑπερετοῦσαν στὴ λοιπὴ φεουδαλικὴ Εὐρώπη στὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πάπα. Ἦρθαν λοιπὸν οἱ φεουδάλοι Τούρκοι μὲ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν πάπα τοὺς ἐνωμένους σ' ἓνα πρόσωπον, στὸ σουλτάνο-καλιφόν, καὶ ὑπέταξαν τὸ Βυζάντιον. Ἄς δοῦμε τώρα τί ἀλλαγὴ ἐγένεε κἀτου ἀπὸ τὸ νέο καθεστῶς.

Ἡ ὁικονομικὴ κατάσταση τῆς κοινωνίας, δηλαδὴ τὸ γεωργικόν καθεστῶς, ἔμεινε ἡ ἴδια, ἐπομένως καὶ ἡ φεουδαλικὴ μορφή τοῦ νέου κράτους σὲ αἰῶνες ἔμεινε καὶ αὐτὴ ἴδια. Ἡ ἀπολυταρχικὴ μορφή τῆς κυβέρνησης καὶ τὸ θεοκρατικόν καὶ κληροκρατικόν πνεῦμα, ἐπίσης τὸ ἴδιον. Ἀλλάξεν μόνον τὰ πρόσωπα, τὰ πράγματα ἔμειναν ἀμετάβλητα. Τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα διαδέχτηκε ὁ Τούρκος, ἐπειδὴ δυὸ αὐ-

τιὰ καὶ κλειούσανε τίς πόρτες τοῦ κήπου, τὸν ἔπιασε ὁ φύλακας ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ἔβγαλε ὄξω.

IX

Ὅταν γύρισε στὴν κάμερά του ὁ Ὀρίστης, ἔπεσε στὸν ἀναπνευστικόν. Πῶς τὴν ἀφῆκε τὸ ἀπόγεμα, μὲ τί ἐλπίδες καὶ τί ὄνειρόν του. Ἡ ἰδέα του γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐπανάσταση ἀτράν-αχτη ἀπομένει μέσα του, μὰ ἡ πρακτικὴ τῆς ἐφαρμογῆς σκόνταψε κ' ἔσπασε σήμερα καὶ γίνηκε χίλια κομμάτια.

Πετάχτηκε ἀπάνω κ' ἔκανε βόλτες μέσα στὴν κάμερα, ἀγανακτισμένος. Τὰ μάτια, τὰ χέρια, τὰ μαλλιά του φλογίζανε καὶ καίγανε.

(—Ὅχι! Ὅχι! προχωρήσω μόνος μου! Ἔτσι γίνεται: πάντα! Βρίζουν κ' ἐρωτεύονται σε στὴν ἀρχὴ κ' ὕστερα σιγὰ σιγὰ ὁ κύκλος ὁ φάτεινος γύρω ἀπὸ τὸ μέτωπό σου πλαταίνει, γιγαντώνεται, χύνεται ἀπὸ τὰ πλάγια τῶν βουνῶν καὶ πλημμυρίζει τοὺς κάμπους. Τὸ ξέρω καὶ δὲ θὰ σπάσω ἐγώ. Θὰ ἐργασθῶ, θ' ἀποτελειώσω τὴν Καινὴ μου Διαθήκη καὶ θὰ παλέψω καὶ θὰ νικήσω!)

Σίμωσε τὴν Χρυσούλα πρὸ πεσμένη στὴν πολυθρόνα, μιὰ ὥρα τώρα προσπαθοῦσε νὰ ξεκουμπώσει τὰ γάντια τοὺς καὶ δὲν μποροῦσε.

Ἦθελε νὰ κάμει τὸν εὐθυμὸν, τὸν ἀδιάφορον, τὸν ὀλύμπιον. Ἦθελε νὰ τῆς δείξει πὼς καθόλου δὲν πειράχτηκε ἀπὸ τὴ σημερινὴ τὴ μέρα αὐτῆς.

— Λοιπὸν, Χρυσούλα;

Ἐβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ «Ἐνοικιάζεται» πού τοῦ εἶχαν κρεμάσει οἱ φοιτητὲς στὸ λόγον του καὶ τὸ ξεδίπλωσε, τὸ ξεζάρωσε, τῶρα προσεχτικὰ ἀπάνω στὸ γραφεῖον του κ' εἶπε:

— Ὅχι! τοῦ κάμω μιὰ χρυσὴ κορνίζαν καὶ θὰ τὸ βάλω δίπλα στὸ «Μαραθωνομαχόν», γιὰ ἐνθύμηση. Τὸ ἀξίζει. Τί λές, Χρυσούλα;

Προσπάθησε νὰ γελάσει καὶ τὸ γέλιο τοῦ ξέσκισε τὸ λαιμὸν καὶ τὰ στήθια του καὶ γίνηκε λυγμὸς.

Θέ μου! γιατί νὰ μιλήσει; Δὲν ξέρει πὼς δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὸν πόνο του; Ἀποτραβήχτηκε κ' ἄρχισε πάλι νὰ πηγαίνει ἄσπαστα στὴν κάμερα. Ἄ! νὰ τοὺς εἶχε πάλι μπροστά του ὄλους αὐτοὺς τοὺς μακαλιώδεις νέους καὶ ν' ἀπλώσει τὸ μπράτσο του καταφρονητικὸν κ' ὑπέροχον καὶ νὰ τοὺς δῶξει, ρήχνοντάς τοὺς κατὰστηθα τὴν περι-

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Οἱ γάτες μὲ τὰ γαντζοῦντὰ νύχια καὶ τὰ σκυλιὰ μὲ τὰ δόντια τὰ σουβλερά, τότε γνωρίζανε καὶ ξεκαρδιζόντανε στὰ γέλια, βλέποντάς τους ἔτσι ζοπλο νὰ περπατεῖ στὸ μακελιὸ τῆς ζωῆς. Τὰ δέντρα κουνούσανε τίς κορφές τους, σὰ νὰ τὸν ἐλευνολογοῦσανε ρυθμικά. Καὶ δυὸ τρία μικρὰ ἀλογάκια πού σέρνανε τίς κούνιες τῶν παιδιῶν, τότε κυτάζανε σοβαρότατα κ' ἀρροσειούσανε τ' αὐτιά τους μὲ περιφρόνηση καὶ μὲ οἶχτο, σὰ νὰ λέγανε:

— Ἄχ! πὼς εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ πὼς καταντᾶ!...

Μέσα στὸ γιούχα τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ὁ Γοργίας προχωροῦσεν ὀλύμπιος. Κι' ὅταν νύχτωσε

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

